

Nr 30.

Ankom till riksdagens kansli den 20 mars 1931 kl. 2 e. m.

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen
angående vissa åtgärder till beteskulturens främjande.*

(1:a avd.)

I årets statsverksproposition, nionde huvudtiteln, punkt 81, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, för vissa åtgärder för beteskulturens främjande beräkna för budgetåret 1931/1932 ett belopp av 30,000 kronor.

Härefter har Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 30 januari 1931 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 5, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen att för beteskulturens främjande medelst anordnande, i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen tillstyrkt, av två kultiveringsförsök å betesmark i Norrland och två kontrollgårdar i mellersta Sverige för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra anslag av 30,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet hänvisas till berörda statsrådsprotokoll.

Vid 1930 års riksdag hemställdes i de likalydande *motionerna I: 337 och II: 553*, bland annat, att anslag måtte anvisas för beteskulturens befrämjande att utgå såsom bidrag till svenska betes- och vallföreningen, nämligen *dels* 500 kronor för fröodling av de inom Norrland viktigaste betesgräsen, *dels* 20,400 kronor, varav 11,400 kronor såsom engångsanslag, för anordnande av kultiveringsförsök för utrönande av vilka metoder, som borde förordas vid beteskulturens införande på olikartade jordområden i Norrland, *dels* ock 42,000 kronor, varav 12,000 kronor såsom engångsanslag, för anordnande av fyra kontrollgårdar.

Motionerna remitterades till *särskilda utskottet*, som upptog ärendet till prövning i samband med handläggningen av Kungl. Maj:ts till riksdagen avlåtna proposition, nr 266, angående vissa åtgärder för mejerihanteringens och smörexportens befrämjande. I sitt utlåtande nr 3 framhöll utskottet (sid. 42), att utskottet funne det angeläget, att alla möjligheter till produktionens förbilligande tillvaratoges. Utskottet anförde vidare i huvudsak följande. En sådan möjlighet av betydande räckvidd låge otvivelaktigt i en övergång i större utsträckning till billigare inhemskt foder. Utskottet delade till fullo motionärernas uppfattning angående vikten utav, att i sådant syfte ytterligare åtgärder snarast vidtoges till beteskulturens befrämjande. I likhet med

vad lantbruksstyrelsen hade anfört i infortrat yttrande, ansåge utskottet emellertid, att de av motionärerna föreslagna åtgärderna, som skulle medföra relativt betydande årliga anslag av statsmedel, måste underkastas närmare granskning av sakkunniga myndigheter. Ehuru väl ett bifall till motionärernas yrkanden sålunda icke då torde kunna ifrågakomma, borde emellertid enligt utskottets mening i detta sammanhang framhållas angelägenheten utav, att erforderlig ytterligare utredning angående åtgärder i berörda syfte måtte bedrivas med sådan skyndsamhet, att förslag i ämnet kunde föreläggas 1931 års riksdag. I enlighet härmed hemställde utskottet, att motionerna i förevarande delar ej måtte föranleda någon riksdagens åtgärd. *Riksdagen* beslöt i överensstämmelse med utskottets hemställan.

Den 3 juli 1930 anbefallde *Kungl. Maj:t* lantbruksstyrelsen att, efter hörande av svenska betes- och vallföreningen, skyndsamt verkställa sådan ytterligare utredning rörande de i ovannämnda motioner framförda förslag angående beteskulturens främjande, som ifrågasattes i särskilda utskottets förenämnda utlåtande, samt till *Kungl. Maj:t* inkomma med förslag i sådan tid, att proposition i ämnet kunde föreläggas 1931 års riksdag.

Med skrivelse den 27 november 1930 har lantbruksstyrelsen avlämnat utredning i ämnet samt överlämnat ett av svenska betes- och vallföreningen, på lantbruksstyrelsens anmodan, den 7 november 1930 avgivet yttrande. Till följd av remiss hava utlåtanden i ärenden avgivits den 18 december 1930 av styrelsen för centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet samt den 5 januari 1931 av statskontoret.

Svenska betes- och vallföreningen har ifrågasatt, förutom viss fröodling av betesgräs för Norrland, anordnande av kultiveringsförsök å betesmark å tre platser i Norrland och av fyra kontrollgårdar.

Förslaget i förstnämnt avseende avser anvisandet av anslag å 1,000 kronor till nämnda förening för fröodling av de för Norrland viktigaste betesgräsen.

Departementschefen har visserligen funnit dylik fröodling väl värd understöd från statens sida, men av skäl bland annat att av *Kungl. Maj:t* ur anslaget till befrämjande i allmänhet av jordbruk och lantmannanäringar till Sveriges fröodlarförbund anvisats anslag, avseende jämväl fröodlingsförsök och demonstrationsfält med betesgräs, har departementschefen icke ansett sig böra i detta sammanhang förorda anvisande av ett särskilt anslagsbelopp till betes- och vallföreningen för ändamålet.

Vad härefter angår frågan om kultiveringsförsök å betesmark i Norrland har svenska betes- och vallföreningen, under framhållande av gräsmarkskulturens betydelse för Norrland, ifrågasatt anordnande av ett dylikt försök i vartdera av Jämtlands, Västernorrlands och Västerbottens län. Försöken skulle omfatta omkring 4 hektar vartdera å jord, som enligt uppgörelse här till upplätes av enskild jordägare, samt avse sådana spörsmål som kulturbetets anläggande, ytkultiveringens och dräneringens verkan, kalk-

ningens, jordympningens och hjälpsåddens betydelse, nederbörds- och temperaturobservationer, avkastningsbedömning genom betande djur m. m. För vart försök, som skulle pågå i fem år, beräknar föreningen 3,800 kronor i engångskostnader och 3,000 kronor i årlig driftkostnad.

Lantbruksstyrelsen har under instämmande av centralanstaltens styrelse och statskontoret tillstyrkt, att för närvarande endast ett dylikt kultiveringsförsök måtte anordnas, förlagt till Västerbottens län.

Beträffande denna fråga har *departementschefen* anfört följande.

»För egen del anser jag det vara mycket önskvärt, att kultiveringsförsök av här antydd art snarast möjligt komma till utförande. Att ett dylikt försök borde anordnas inom Västerbottens län har icke från något håll rönt gensaga. Även jag biträder förslaget i denna del. Detta län med sin stora betydelse för det norrländska jordbruket saknar helt av staten bedriven eller understödd försöksverksamhet på hithörande eller angränsande verksamhetsområden. Vad härefter angår frågan om kultiveringsförsöks anordnande jämväl i Jämtlands och Västernorrlands län har i myndigheternas yttranden erinrats om förefintligheten av Gisselås försöksgård och försöken vid Medstugan i Jämtlands län samt den vid 1930 års riksdag beslutade statliga försöksgården vid Offer i Västernorrlands län. Enligt vad jag har mig bekant torde emellertid å den till försöksgården hörande marken vid Offer, vilken gård för övrigt ännu ej övertagits av staten, icke finnas någon oodlad jord, som lämpligen kan tänkas ifrågakomma för nykultivering för betesändamål och kultiveringsförsök av här antydd art. Med hänsyn till det stora intresse, som icke minst inom Västernorrlands län lär finnas för beteskulturens utveckling — därvid uppmärksamheten särskilt inriktats på det viktiga spörsmålet om särskiljandet av skogsmark och betesmark — tillstyrker jag, att ett kultiveringsförsök anordnas även inom sagda län.

Med godtagande i huvudsak av de utav lantbruksstyrelsen ifrågasatta jämkningarna i föreningens anslagsberäkning skulle för ett vart av de utav mig sålunda tillstyrkta kultiveringsförsöken — vilka böra anordnas av svenska betes- och vallföreningen i samråd med centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet — erfordras anslag enligt förslagsvis följande beräkning:

Engångskostnader.

Anläggning med erforderlig dränering, kalkning, vattenanordningar och inhägnad (6—8 fallor), två tredjedelar av kostnaden	kronor 1,600
Anordningar för grundvattenståndsmätningar	» 200
Kreatursvåg med frakt, erforderligt skjul och inmontering jämte andra försöksattiraljer ävensom oförutsedda utgifter	» 1,200
Summa	kronor 3,000.

Årliga kostnader.

Arvode till assistent jämte reseersättning till denne	kronor 1,500
Gödselkostnader och extra arbeten, såsom gödselspridning, ruggslätter, djurens vägning och mjölkning m. m.	» 600
Botaniska och kemiska analyser och övriga undersökningar	» 400
Summa	kronor 2,500.

För båda kultiveringsförsöken skulle alltså för nästinstundande budgetår erfordrades tillhoppa $(3,000 + 2,500 + 3,000 + 2,500 =)$ 11,000 kronor.

Övriga av verksamheten uppkommande kostnader, såsom resor samt ledning och kontroll av försöken, torde på sätt lantbruksstyrelsen tillstyrkt böra falla inom ramen för föreningens allmänna verksamhet.»

Med betes- och vallföreningens förslag om anordnande av fyra kontrollgårdar avses i huvudsak, att under praktiska förhållanden få driftsekonomiskt prövat olika metoder angående betes- och vallkulturen, innan de rekommenderades till allmänt genomförande. Föreningens mening vore icke att inrätta egna gårdar, utan ämnade föreningen för ernående av snabbt resultat anlita sådana enskilda gårdar, som redan kommit långt i avseende å beteskultur och där ägarna i viss mån inställt gårdens drift på ett för kontrollverksamhet lämpligt system. Föreningen har beräknat engångskostnaderna för varje dylik kontrollgård, varav en å lerjord i Mälardalen (förslagsvis Thorsätra gård), en å moränjord i Närke (förslagsvis Boda gård vid Hasselfors), en å lättare sandjord i Västergötland (förslagsvis Blombacka gård) och en i Västernorrlands län (förslagsvis Holm vid Björkä bruk), till 2,500 kronor. De årliga kostnaderna beräknas till 8,000 kronor i gemensamma utgifter samt dessutom 6,000 kronor för varje gård. Kontrollverksamheten skulle enligt föreningen pågå under en minimitid av fem år.

Lantbruksstyrelsen har med instämmande av *statskontoret*, under hemställan om allmän utredning rörande försöksverksamheten på betes- och vallområdet, icke tillstyrkt föreningens förevarande förslag.

Styrelsen för centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet har däremot, utan att förringa lantbruksstyrelsens krav om utredning rörande frågan om försöksverksamheten, icke funnit tillräckliga skäl föreligga att i avvaktan på resultatet av en sådan utredning helt uppskjuta frågan om anordnande av kontrollgårdar för beteskultur. Centralanstaltens styrelse har vidare anmärkt, att sådana driftsekonomiska spörsmål, som skulle belysas genom kontrollgårdarnas anordnande, för närvarande knappast vore föremål för behandling vid andra försöksgårdar på jordbruksområdet. Styrelsen har tillagt, att den ifrågasatta kontrollen hade det värde för jordbruksnäringen, att verksamheten snarast möjligt borde igångsättas, samt föreslagit, att medel för nästkommande budgetår anvisades för minst en kontrollgård.

Departementschefen har i nu ifrågavarande avseende yttrat följande.

»För egen del ansluter jag mig i huvudsak till vad styrelsen för centralanstalten sålunda uttalat. Genom det föreliggande uppslaget öppnas en möjlighet att utan mera avsevärda kostnader för staten samt på ett jämförelsevis enkelt sätt få de rön och erfarenheter, vilka kunna utvinnas från några gårdar, som inriktat sin drift enligt den moderna beteskulturens krav, tillgodogjorda för en större jordbrukande allmänhet. Jag förordar alltså, att kontrollverksamheten i fråga må snarast igångsättas, ehuru till en början i begränsad omfattning. Därvid ifrågasätter jag, att för bud-

getåret 1931/1932 uppföres anslag för anordnande av två kontrollgårdar i huvudsaklig överensstämmelse med föreningens förslag. Vid valet av dessa gårdar synes mig i första rummet böra ifrågakomma den i Västergötland och den i Närke belägna, vilka gårdar torde med hänsyn till läge och möjligheter att utan allt för stora kostnader genomföra kontrollen vara särskilt lämpliga. För engångskostnaderna torde, i anslutning till föreningens äskande, böra beräknas ett belopp av 2,500 kronor för en var av gårdarna. De årliga kostnaderna synas mig kunna för en var gård förslagsvis beräknas sålunda:

En assistent jämte resekostnader	kronor 2,500
Extra arbetskostnader	» 1,500
Ersättning till försöksvärden	» 1,000
Bokföringskostnader, analyser, tryck och diverse utgifter	» 2,000

Summa kronor 7,000.

För budgetåret 1931/1932 torde alltså för anordnande av två kontrollgårdar av här antydd art böra beräknas ett anslagsbelopp av $(2,500 + 7,000 + 2,500 + 7,000) = 19,000$ kronor.

Övriga till äventyrs uppkommande kostnader torde böra utgå av betes- och vallföreningens allmänna anslag. Kontrollverksamheten torde böra planläggas och utföras i samarbete med centralanstalten.

Såväl det nu tillstyrkta anslagsbeloppet å 19,000 kronor som det förut till kultiveringsförsök i Norrland förordade beloppet å 11,000 kronor torde böra mot redovisningsskyldighet ställas till svenska betes- och vallföreningens förfogande under de närmare villkor, som Kungl. Maj:t må finna erforderliga i avseende å medlens användning.

I enlighet med vad jag tillstyrkt skulle alltså för budgetåret 1931/1932 till förenämnda åtgärder för beteskulturens främjande erfordras anslag å tillhoppa $(11,000 + 19,000 =)$ 30,000 kronor, därav $(6,000 + 5,000 =)$ 11,000 kronor såsom engångskostnader och återstoden såsom driftkostnader.»

Betskulturens betydelse för jordbruket har blivit allt mer uppenbar. Med beaktande härav har ock staten sedan åtskilliga år lämnat understöd i olika avseenden för befordrande av denna verksamhets rationella utveckling.

Utskottet.

Såsom i ärendet erinrats uttalade särskilda utskottet vid 1930 års riksdag i sitt ovanberörda av riksdagen godkända utlåtande med anledning av vissa då motionsvis väckta förslag avseende en ökad medverkan från statens sida för beteskulturens främjande angelägenheten av att erforderlig ytterligare utredning angående åtgärder i sådant syfte måtte komma till stånd samt förutsatte, att utredningen komme att bedrivas med sådan skyndsamhet, att förslag i ämnet kunde föreläggas 1931 års riksdag. Viss med anledning härav verkställd begränsad utredning återfinnes i statsrådsprotokollet.

Utskottet delar den särskilt av lantbruksstyrelsen uttalade meningen, att det av flera skäl hade varit önskvärt att vidtagande av ytterligare åtgärder från statens sida å ifrågavarande område kunnat föregås av en fullt klarläggande allsidig utredning rörande hela den jämväl beteskulturen omfattande försöksverksamheten på jordbruksområdet, vilken verksam-

het såsom erinrats för närvarande är splittrad på flera olika myndigheter och institutioner, samt om lämpligaste sättet för dess fortsatta bedrivande. På sätt framgår av vad i ärendet anförts har det emellertid ännu icke varit möjligt medhinna en sådan utredning. Å andra sidan har utskottet icke funnit tillräckligt vägande skäl föreligga för att i avvaktan på resultatet av en dylik utredning undanskjuta genomförande i viss begränsad omfattning av för lösningen av betesproblemet så betydelsefulla åtgärder som de i ärendet ifrågasatta. Det synes nämligen utskottet vara av stor vikt, att dessa åtgärder kunna omedelbart komma till utförande, om det med dem avsedda syftet — att genom en övergång i större utsträckning till billigare foder nedbringa jordbrukets produktionskostnader — skall kunna nås så snabbt som med hänsyn särskilt till jordbrukets betryckta läge måste anses önskvärt. Departementschefen har ock framhållit, att de föreslagna nya åtgärderna böra starkt inriktas på sådana aktuella och för det praktiska jordbruket väsentliga frågor, där ett påtagligt resultat synes vara att omedelbart förvänta. Härmed sammanhänger vidkommande de föreslagna kontrollgårdarna, att man ansett sig böra anlita sådana enskilda gårdar, som redan hava en utvecklad beteskultur och där driften fått en inriktning, som möjliggör de tilltänkta åtgärdernas genomförande på ett snabbt och med hänsyn till det därmed avsedda syftet så fördelaktigt sätt som möjligt. På grund härav och då utskottet i betraktande av de provisoriska former, under vilka åtgärderna äro avsedda att utföras, anser sig kunna bestämt förutsätta, att desamma icke skola föregripa den plan för ett rationellt ordnande av landets försöksverksamhet i dess helhet på jordbrukets område, som kan komma att framgå av den ovanberörda utredningen, anser sig utskottet böra förorda, att de av Kungl. Maj:t föreslagna åtgärderna komma till utförande. Mot de härför beräknade kostnaderna har utskottet icke funnit anledning till erinran.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må för beteskulturens främjande medelst anordnande, i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen tillstyrkt, av två kultiveringsförsök å betesmark i Norrland och två kontrollgårdar i mellersta Sverige för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra anslag av 30,000 kronor.

Stockholm den 20 mars 1931.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Sederholm, Carl E. Eriksson, Elof B. Andersson, Johan Bernhard Johansson, Granath, Gabrielsson, Dalberg* och *Henriksson*; samt

från andra kammaren: herrar *Johansson* i Uppmälby, *Pettersson* i Bjälbo, *Sköld, Hedlund* i Häste, *Carlström, Uddenberg, Andersson* i Grimbo och *Bengtsson* i Kullen.

Reservation

av herr *Johansson* i Uppmälby, *Carl E. Eriksson, Dalberg, Sköld* och *Uddenberg*, som på de av lantbruksstyrelsen anförda skälen ansett, att utskottet bort hemställa om avslag å Kungl. Maj:ts förevarande proposition.
